

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (5)

Datum
2024-03-22

Diarienummer
10806-2023-1

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66)

Er beteckning: S2023/03032

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västerbottens län, hädanefter Länsstyrelsen, tillstyrker förslagen i utredningen.

Länsstyrelsen bedömer att utredningens förslag bidrar till att säkerställa att fler barn får sina rättigheter tillgodosedda. Bland annat genom att minska risken för att barn och unga utsätts för, eller begår brott, när de befinner sig i samhällsvård eller när vården upphört.

Länsstyrelsen ser positivt på att utredningen föreslår att Socialstyrelsen får i uppgift att stödja samhällsvården för barn och unga samt samordna statens stöd inom området till kommuner, regioner och enskilda verksamheter (avsnitt 4.4.3 och 4.4.4). Länsstyrelsen vill lyfta fram att regional samordning och styrning i arbetet kan förbättra träffsäkerheten vid implementering på regional och lokal nivå. Till skillnad från vad utredningen beskriver, har länsstyrelserna gedigen erfarenhet av att ge verksamhetsnära stöd till kommuner och regioner i kompetenshöjande och kvalitetsstärkande arbete. Ett arbete som sker i enlighet med länsstyrelsernas Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion. Utöver länsstyrelseinstruktionen har länsstyrelserna flera förordningsstyrda uppdrag som berör barn och unga i samhällsvård (exempelvis Förordning 2016:1258; Förordning 2021:995, Förordning 2012:606) samt ett flertal regleringsbrevsuppdrag som berör målgruppen, bland annat barnrättsuppdrag och funktionshinderuppdrag.

Länsstyrelsen ser positivt på att utredningen utgått från ett övergripande barnrättsperspektiv, använt referensgrupper med barnrättsorganisationer och fört dialog direkt med barn och unga.

Länsstyrelsen vill dock påtala vikten av att barn görs delaktiga och får komma till tals i samhällsvården. Något Länsstyrelsen ser kan förtydligas ytterligare gällande exempelvis Socialnämndens ansvar (avsnitt 5.5).

Allmänna synpunkter

Länsstyrelsen bedömer att förslagen bidrar till att säkerställa att fler barn får sina rättigheter tillgodosedda. Bland annat genom att minska risken för att barn och unga utsätts för, eller begår brott, när de befinner sig i samhällsvård eller när vården upphört.

Brottslig verksamhet ingår i kriterierna för tvångsvård av barn och unga (3 § LVU). Även vid placeringar enligt SoL kan brottslig verksamhet vara en anledning till att barn och unga placeras i samhällsvård. Även när unga har lämnat vården finns det ökade risker för ett flertal negativa tillstånd som vuxna, exempelvis kriminalitet, missbruk, hemlöshet, arbetslöshet och bidragsberoende (avsnitt 11.2). Många barn vittnar även om utsatthet för brott inom samhällsvården.

Länsstyrelsen välkomnar därför särskilt förslagen om att SiS ska ta fram riktlinjer för att förebygga sexuella övergrepp och stötta barn och unga som blir brottsoffer i SiS. Sådana riktlinjer bör även finnas på HVB-hem. Länsstyrelsen ser positivt på att kravet på kompetens för föreståndare på HVB förnyas. Länsstyrelsen ser även positivt på förslagen kring tillståndsgivning för familjehem och införande av ett nationellt familjehemsregister (bland annat avsnitt 6.6.3, 6.6.14, 6.3.9 samt kapitel 7). Länsstyrelsen vill framhålla att fler verksamheter träffar barn och unga i samhällsvård bör ha kunskap om hedersrelaterat våld, prostitution samt nätverkskriminalitet. Kunskap inom dessa områden behövs för att förhindra att barn begår brott, eller utsätts för brott, när de befinner sig i samhällsvård eller när vården upphört.

Vidare ser Länsstyrelsen positivt på att utredningen utgått från ett övergripande barnrättsperspektiv, använt referensgrupper med barnrättsorganisationer och fört dialog direkt med barn och unga. Länsstyrelsen vill dock påtala vikten av att barn görs delaktiga och får komma till tals inom samhällsvården. Länsstyrelsen vill särskilt belysa detta i enlighet med artikel 3 och 12 i Barnkonventionen samt i relation till när barn och unga kommer i kontakt med socialtjänsten (avsnitt 5.5).

Länsstyrelsen är medveten om att utredningen inte berör regelverket för ensamkommande barn. Länsstyrelsen ser dock behovet av att påtala att utredningen, utifrån ett barnrättsperspektiv, gör stor skillnad på barn och ungas rätt till vård och stöd utifrån deras migrationsstatus (avsnitt 5.5.4, 5.5.8, 11.6.1, 11.6.4). Föräldrar som återförenas med sitt barn i Sverige, som tidigare varit placerat som ensamkommande barn, är i stort behov av långtgående stödinsatser från socialnämnden efter att barnets samhällsvård upphört. Här vill Länsstyrelsen särskilt understryka vikten av att utveckla fler föräldrastödjande insatser med utgångspunkt i barnets bästa.

Länsstyrelsens roll

Länsstyrelsen ser positivt på att utredningen föreslår att Socialstyrelsen får i uppgift att stödja samhällsvården för barn och unga samt samordna statens stöd inom området till kommuner, regioner och enskilda verksamheter (avsnitt 4.4.3 och 4.4.4). Länsstyrelsen anser dock att en regional samordning och styrning kan stärka förutsättningarna för implementering och uppföljning av förslagen.

Länsstyrelserna arbetar utifrån Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion där länsstyrelsernas roll tydligt är framskriven som en länk mellan nationell, regional, delregional och lokal nivå. Till skillnad från vad utredningen beskriver, har länsstyrelserna flera uppdrag som berör barn och unga i samhällsvård. Utöver länsstyrelseinstruktionen har länsstyrelserna flera förordningsstyrda uppdrag samt regleringsbrevsuppdrag, som berör barn och unga i samhällsvård. Exempelvis Förordning 2016:1258; Förordning 2021:995, Förordning 2012:606 samt regleringsbrevsuppdrag inom bland annat barnrättsuppdrag, integrationsuppdrag, funktionshinderuppdrag samt ett Uppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott (Ju2023/02539).

Länsstyrelserna har även gedigen erfarenhet av att arbeta utåtriktat och verksamhetsnära med implementering och uppföljning riktad till kommuner och regioner. Vidare har de 21 länsstyrelserna en etablerad samverkans- och styrningsstruktur samt befintlig och god samverkan med flera nationella kunskapsmyndigheter, däribland Socialstyrelsen. Inom strukturen kan rätt kompetens, på ett kostnadseffektivt sätt, verka för genomslag på regional och lokal nivå med hänsyn till rådande regionala och lokala förutsättningar och behov.

Ett praktiskt exempel där Socialstyrelsen och länsstyrelserna samverkat kring kompetensstöd till kommuner och regioner är inom det så kallade "kompetensstödsuppdraget", kopplat till arbetet mot mäns våld mot kvinnor.

Konsekvensanalys

För tillfället utreds och bereds en rad förslag, som om de blir omsatta i praktiken, har stor inverkan på kommuner och särskilt socialtjänsters arbete (Exempelvis SOU 2020:47, S2023/03181, Dir. 2024:18 samt Dir. 2024:13).

För att möjliggöra en trygg och kvalitativ vård samt en lättillgänglig socialtjänst i hela landet, behöver lands- och glesbygdskommunernas särskilda ekonomiska förutsättningarna beaktas. Lands- och glesbygdskommuner är ofta kommuner med god intern och extern samverkan, korta beslutsvägar och vana av att arbeta med innovativa lösningar på komplexa problem. Samtidigt är lands- och glesbygdskommuner ofta kommuner med knappa resurser och utmaningar att attrahera, rekrytera och behålla kompetens inom exempelvis socialtjänst.

Utredningen lägger fram en rad förslag vilka innebär ett utökat ansvar för regionerna avseende hälso- och sjukvård samt tandvård för barn och unga i samhällsvård (Exempelvis avsnitt 8, 9.22, 9.5.2, 9.7.3, 9.7.5). I en del av Västerbottenskommunerna vittnar personer redan idag om att det kan vara flera års kö till en tandläkartid. För att möjliggöra en framgångsrik implementering behövs ekonomiska satsningar. Satsningarna behöver i större utsträckning än idag, ta hänsyn till kommuners och regioners enskilda förutsättningar. Utan ekonomiska förutsättningar kan inte en jämlik vård för barn och unga existera i hela landet.

Länsstyrelsen vill ta tillfället lyfta fram vikten av att regeringen tillvaratar underlag och resultat från och emellan angränsande utredningar. Så att utredningars förslag inte riskerar att stå i motsats till varandra eller bidra till otydligheter när de ska omsättas i praktiken.

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med brottsförebyggande samordnare Charlie Lundgren som föredragande. I den slutliga handläggningen har också länsråd Lars Lustig medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia till

s.sof@regeringskansliet.se